

Ostakaa elämäntapaa!

Antiikin tekstit eivät aina onnistu puhuttelemaan nykylukijaa. Tällöin on vain tyydyttävä toteamaan oma vajavaisuutensa lukijana, joka on kadottanut (toivottavasti tilapäisesti) kyvyn havaita universaali sanoma kanonisoidusta klassikosta. Toisinaan kuitenkin sanoma tuntuu osuvalta, vaikka välissä olisi 2000 vuotta.

Lukianos Samosatalaisen (100-luvulla jaa.) kreikankielinen teos *Biōn prāsis* ("Elämähuutokauppa") on dialogimuotoinen satiiri, jossa on aiheena pitkälle erikoistuneiden orjien kauppaamistilaisuus: lavalle marssitetaan myytäväksi eri filosofisten koulukuntien edustajia. Kauppa käy hyvin. Pythagoraan ostaja tulee ostaneeksi ankaran kieltäymyksellisen elämäntavan, joka valmentaa sielun kuolemattomuuteen; kynnikko Diogenes puolestaan lupaa ostajalleen vapautta: hän on "totuuden ja vapaan puheoikeuden profeetta", mutta sitoutuminen askeesiin on vapauden ehdoton edellytys. Ateenalainen filosofi, jossa yhdistyvät merkillisellä (mutta samalla Platonin dialogeista tutulla tavalla) Sokrateen ja Platonin hahmot, menee kaupaksi anarkististen lainsäädäntöä koskevien huomioidensa takia ja siksi, että hän onnistuu ideaopillaan tekemään aidosti viisaan vaikutelman. Suurimman vaikutuksen tekee kuitenkin kalsea stoalainen, joka käyttämällä vaikeita sanoja (esimerkiksi "syllogismi") ja esittämällä pari vaikuttavaa paradoksia.

Ihmiskauppaa käydään mukavassa hengessä: meklarina toimiva Hermes ja huutokaupan varsinainen järjestäjä Zeus eivät jää harmittelemaan sitäkään, että useat myyntiartikkeleista osoittautuvat mahdottomaksi kaupata (esimerkiksi synkkä Herakleitos, jonka filosofia on täysin epäymmärrettävää, samoin tarkemmalta filosofiselta orientaatioltaan epämääräiseksi jäävä kyreneläinen, jonka ylläpitoon ei kukaan ostajista arvele kykenevänsä, kun käy ilmi tämän edellyttävän ylellistä elämäntapaa).

Lukianoksen poiminnat filosofisten elämäntapojen keskeisistä piirteistä eivät juuri ole älyllisesti kestävällä pohjalla, ja mukaan mahtuu paljon jo varhain legendaariseksi muuttunutta kuvastoa, varsinkin Pythagoraan tapauksessa – havaitaan esimerkiksi, että hänellä on reisi puhdasta kultaa; ostajat tulevat näin tehneeksi hyvät kaupat. Mutta toisin kuin antiikista säilyneet vitsit, joita emme joko ymmärrä tai jotka eivät juuri naurata, ja komedia, jonka pohjavire näyttäytyy usein nykynäkökulmasta lähinnä traagisena, Lukianoksen teksti onnistuu viihdyttämään positiivisella tavalla: dialogi etenee notkeasti ja tyydyttää kepeällä sanailullaan. Lisäksi ei ole välttämättä vaikea kuvitella, mihin Lukianos tarttuisi tänä päivänä – monet uskonnolliset, poliittiset ja yleiset elämänhallinnan teemoihin keskittyvät yhteisöt johtohahmoineen taipuisivat myyntilavalle aivan luontevasti.

Kirjoittaja on klassillisten kielten yliopistonlehtori.